

Työrukkanen

Tutkimus Helsingin yliopiston käsityönopeettajan koulutuksessa

Marketta Luutonen – Ritva Koskennurmi-Sivonen – Jussi T. Koski –
Anna-Mari Raunio – Kirsti Salo-Mattila –
Pirita Seitamaa-Hakkarainen – Erja Syrjäläinen

© Helsingin yliopiston käsityönopeettajan koulutus ja kirjoittajat

ISBN 951-45-8658-1

Helsinki: Helsingin yliopiston käsityönopeettajan koulutus
1999

Yliopistopaino

Aluksi

Helsingin yliopiston käsityönopeettajan koulutukseen perustettiin syksyllä 1998 tutkimusryhmä. Tutkimusryhmän työ on kosketellut käsityötiedettä ja käsityön kasvatustieteellistä tutkimusta. Ryhmän tehtävänä on ollut selkiyttää käsityönopeettajan koulutuksen tutkimusprofiilia, tarkastella yleensä alojen tutkimusta, kehittää tutkimusprojekteja, ajatella yhdessä sekä näin kehittää ja viedä eteenpäin käsityönopeettajan koulutusta ja käsityötieteen tutkimusta. Ryhmä päätyi siihen, että se esittää työnsä tuloksen raporttina sekä työstää käsityönopeettajan koulutusta ja tutkimusta esittelevän kalvosarjan.

Ryhmä on päässyt sille asetettuihin tavoitteisiin, raportti on valmis ja kalvosarja valmistui jo aiemmin. Tutkimushankkeet ovat edenneet kunkin vastuuhenkilön oman tutkimusvaiheen mukaan. Työ luonnollisesti jatkuu kaikkien tehtävien kohdalla.

Ryhmä on työskennellyt kokoontumalla yhteisiin kokouksiin, työstämällä papereita, kommentoimalla toistensa tekstejä ja keskustelemalla tietoverkossa sekä normaalina sähköpostikeskusteluna että Future Learning Environment (FLE) -verkkoon avatulla keskusteluforumilla. Työskentelyssä on ollut kyse asiantuntijaryhmän tiedonrakentamisesta. Yksilöiden hiljainen asiantuntijatiieto on ulkoistettu osaksi ryhmän yhteistä tuotosta. Tiedon rakentamisen metodi vastaa Nonakan ja Takeuchin¹ esittämää eräiden japanilaisten yritysten tapaa toimia innovatiivisesti hyödyntäen yksilöiden osaamista.

Raportissa esitetään käsityönopeettajan koulutuksen ja käsityötieteen vaiheita, tutkimuksen lähtökohdat, kehittämisperiaatteet ja tutkimushankkeet sekä käsityön kasvatustieteellisen tutkimuksen alueet. Raportti tiivistyy kehittämisajatuksiin. Raportin sisältö on pääasiassa uutta ryhmän jäsenten rakentamaa tietoa. Siltä osin kuin lähtökohdat on saatu aiemmasta tutkimuksesta, ne on merkitty lähdeviittein. Kullakin ryhmän jäsenellään on taustallaan vankka koulutus ja oma tutkimuskokemus, josta ajatukset on ammennettu.

Tutkimusryhmän puheenjohtajana on toiminut FT professori Marketta Luutonen. Raportin kirjoittamisesta ryhmän jäsenten tuottaman aineiston

---

¹ Nonaka, J. & Takeuchi, H. 1995. *The Knowledge Creating Company. How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation*. New York and Oxford: Oxford University Press.

pohjalta ovat vastanneet KM assistentti Anna-Mari Raunio ja FT yliassistentti Ritva Koskennurmi-Sivonen. Ryhmän jäseninä ovat lisäksi olleet KT professori Jussi T. Koski, FT lehtori Kirsti Salo-Mattila, KL yliassistentti Pirita Seitamaa-Hakkarainen ja KM lehtori Erja Syrjäläinen. Kaikki ryhmän jäsenet ovat antaneet työhön tärkeän panoksen. Siitä lämmin kiitos kaikille.

Toivomme, että raportti herättää keskustelua, kommentteja ja uusia ajatuksia ja näin jatkuu uuden tiedon rakentamisena.

Marketta Luutonen

Sisältö

Aluksi

1	Käsityötiede	1
	1.1 Käsityötieteen vaiheita	1
	1.2 Käsityötieteen tutkimuskohde	4
	1.3 Käsityötieteen paradigma	5
	1.4 Käsityön tutkimuksen monitieteisyys	7
2	Käsityötieteen tutkimuksen kehittämisen periaatteet	11
	2.1 Käsityötieteen teoreettinen ja metodinen kehittäminen	11
	2.2 Tutkimuksen ja opetuksen suhde sekä asiantuntija-kulttuurin kehittäminen	14
	2.3 Käsityötieteen tutkimustulosten soveltaminen ja tunnetuksi tekeminen	17
	2.4 Käsityötieteen julkaisufoorumit	18
3	Käsityötieteen tutkimushankkeet	21
	3.1 Käsityötieteen ja käsityön kasvatustieteellisen tutkimuksen teoreettisten perusteiden kehittäminen	22
	3.2 Suunnittelu- ja oppimisympäristöjen kehittäminen	24
	3.3 Käsityö ammattina, kulttuurissa ja mediassa	28
4	Käsityön kasvatustieteellinen tutkimus	31
5	Toimenpiteet	33
	5.1 Tutkijakoulutuksen kehittäminen	33
	5.2 Käsityötieteen tutkimuksen kehittäminen	34

Liite 1

1 Käsityötiede

1.1 Käsityötieteen vaiheita

Käsityöalalla ja käsityötieteessä tehtävän tutkimuksen historia ulottuu vasta 1970-luvun puoliväliin. Tämän vuoksi tieteenalan kehitys henkilöityy, eikä varsinaisia suuria teorian kehittymiseen perustuvia linjoja ole mahdollista vielä eritellä.

Käsityötieteen juuret ovat käsityönopeettajan koulutuksessa. Se alkoi vuonna 1886, kun viisi vuotta aiemmin perustettuun Helsingin käsityökouluun lisättiin opettajatarosasto. Käsityönopeettajan koulutus oli ammatillinen opistotasoinen koulutus vuoteen 1975 saakka, jolloin opisto muutettiin käsityönopeettajan koulutuslinjaksi ja liitettiin osaksi Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitosta. Käsityönopeettajan koulutuksen keskeiset vaiheet ovat liitteenä tämän julkaisun lopussa. (Liite 1)

Helsingin yliopistoon liittymisen yhteydessä käsityönopeettajan koulutuslinjalle perustettiin tekstiilikäsityön didaktiikan professori. Vuonna 1982 koulutuslinjalle perustettiin tekstiiliopin professorin virka, jonka opetusalaksi määriteltiin käsityönä tehtävien tekstiilituotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessit. Tekstiiliopin oppituolin perustamisen yhteydessä käytiin keskusteluja myös muista tieteenalan nimikkeistä sekä ennen muuta uuden tieteen tutkimuskohteen määrittelystä. Erityisesti korostettiin mahdollisuutta opettajankoulutuksessakin keskittyä opetettavan aineen sisällöistä nouseviin tutkimusta vaativiin kysymyksiin. Suomessa tehty ratkaisu käsityöalalle perustettavasta professorista oli kansainvälisesti

uraaurtava, sillä vastaavasti määriteltyä yliopistollista oppiainetta ja -tuolia ei toistaiseksi liene muualla.

Tekstiiliopin professuuriin nimettiin ensimmäiseksi vakinaiseksi viranhaltijaksi FT Pirkko Anttila vuonna 1989. Professori Anttila on kehittänyt tieteenalalle teoreettiset lähtökohdat ja käsitteistön. Niiden avulla voidaan tarkastella tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosesseja, tuotteiden käyttöä sekä ympäristöä, jossa toiminta tapahtuu tai johon se vaikuttaa. Hänen tuotannossaan on keskeistä suunnittelu- ja valmistusprosessin teoreettisen mallin luominen ja sen soveltaminen edelleen myös tutkimuksen metodologian perustaksi. Anttilan mallissa keskeisellä sijalla ovat ihmisen – tuotteen suunnittelijan ja valmistajan – toiminnan fyysiset ja psyykkiset resurssit ja rajoitukset.¹

Pirkko Anttilan näkemyksen mukaisesti tekstiilioppi kehittyi laaja-alaiseksi ja monitieteiseksi tutkimusalaksi, jonka keskeisenä kohteena on käsityöllisen toiminnan ja sen tulosten tutkiminen. Tämän vuoksi tieteenalan nimikkeeksi esitettiin vuonna 1990 käsityötiedettä, joka ei sido tutkimuskohdetta tiettyyn materiaaliin ja tekniikkaan, vaan kohdistuu materiaaleihin ja tekniikoihin, joita tuotteen suunnittelu ja paras mahdollinen toteutus kulloinkin edellyttävät. Vuonna 1992 tieteenalan nimikkeen muutos käsityötieteeksi toteutui, vaikkakin Helsingin yliopistoon sijoitetun oppitoulin opetusalan määritelmänä pysyi käsityönä valmistettavien tekstiilituotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessit. Muutoksen tuloksena käsityötiede voidaan nähdä sateenvarjona, jonka alle kootaan muotoilua, suunnittelua ja valmistusta sekä tuotteiden käyttöä eri alueilla tutkiva tiedeyhteisö.

Käsityötieteen professoriksi nimitettiin Pirkko Anttilan jälkeen vuonna 1996 KT Ulla Suojanen. Professori Suojasen kiinnostuksen kohteena ovat erityisesti käsityö- ja tekstiilituotteiden ympäristövaikutukset ja yrittäjämäisen toiminnan kehittäminen sekä toimintatutkimus käsityöprosessin kehittämisessä.

Väitöskirjojen ilmestyminen on merkittävää tieteenalan kehittymiselle. Ensimmäisenä käsityötieteessä väitteli vuonna 1994 Minna Uotila, jonka väi-

---

¹ Anttila, P. 1993. *Käsityön ja muotoilun teoreettiset perusteet*. Porvoo: 1993.

Anttila, P. 1996. *Tutkimisen taito ja tiedonhankinta – Taito-, taide- ja muotoilualojen tutkimuksen työvälineet*. Helsinki: Akatiimi.

töskirja *Pukeutumisen kuva* oli askel kohti tuotesuunnittelun ideologian ja filosofian jäsentämistä teoreettisesti sekä suunnittelijan että käyttäjän näkökulmasta. Minna Uotilan väitöskirja ja myöhempi tuotanto on laajentanut käsityötieteen teoreettista perustaa fenomenologisen ja median filosofian suuntaan.

Vuonna 1995 väitteli Leena Kaukinen, jonka väitöskirja *Elongation Behaviour of Elastic Stitch Types in Household Sewing Machine – Stretch-Stitches versus Serger Overlock Stiches* käsitteli kotisaumurien ja ompeluteknologian kehittämistä, niin että käsityönä valmistettavien tuotteiden laatua voidaan parantaa.

Marketta Luutosen väitöskirja *Kansanomainen tuote merkityksen kantajana – Tutkimus suomalaisesta villapaidasta* ilmestyi vuonna 1997. Tässä työssä kehitettiin käsitteistöä, jonka avulla voidaan analysoida käsityötuotetta osana kulttuuria ja kulttuurin ilmentäjänä.

Vuonna 1998 väitteli Ritva Koskennurmi-Sivonen. Monimenetelmäinen väitöskirja *Creating a Unique Dress – A Study of Riitta Immonen's Creations in the Finnish Fashion House Tradition* käsitteli yhden suomalaisen muotitaiteilijan uraa, muotialongin suunnittelu- ja valmistusprosesseja sekä sen tuotteita niin tekijöiden kuin käyttäjienkin näkökulmasta.

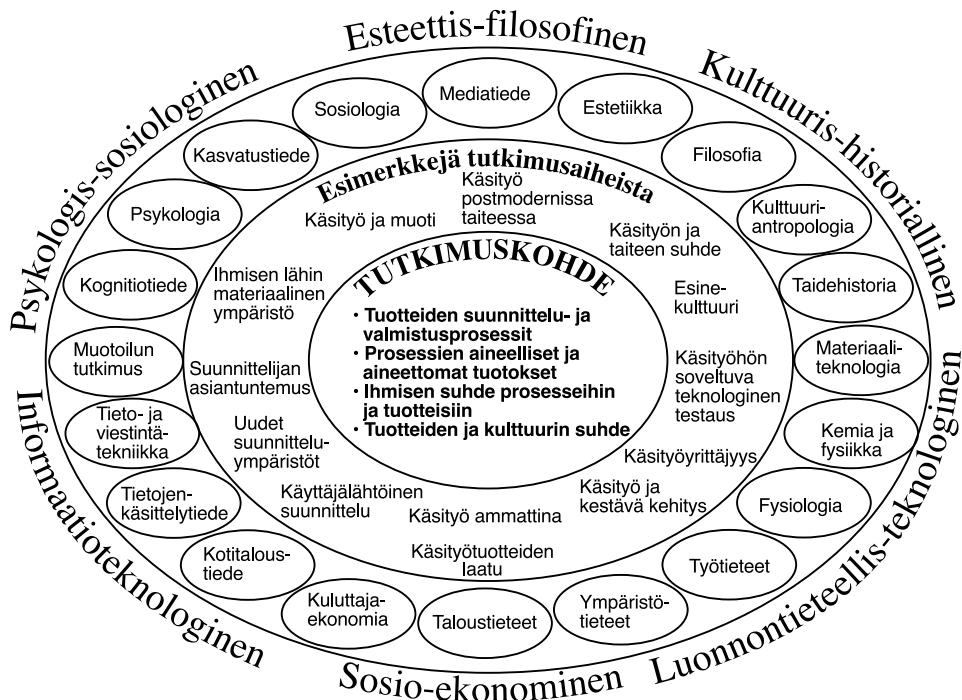
1990-luvun loppupuolella käsityötieteessä on kehittymässä aikaisempien tutkimuslinjojen lisäksi kognitiivinen suunnittelun tutkimus sekä siihen liittyen tuotteiden käyttäjien ja käytettävyyden tutkimus. Kiinnostuksen kohteena ovat myös tuotteet osana suomalaista kulttuuria, omaa aikaansa sekä suunnittelijan ja käyttäjän arvomaailmaa. Tavoitteena on luoda malleja ja käsitteitä tuotteiden käyttäjien ja suunnittelijan toiminnan täsmällisempään kuvaamiseen ja syvempään ymmärtämiseen. Näin tuotetaan tietoa, jolla voidaan kehittää materiaalisen ympäristön suunnittelua ja valmistusta entistä ihmisläheisemmäksi.

1.2 Käsityötieteen tutkimuskohde

Käsityötieteen tutkimuksessa on kyse ihmisen suhteesta maailmaan ja elinympäristön muokkaamisesta.

Käsityötiede tutkii

- tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosesseja
- prosessien aineellisia ja aineettomia tuotoksia
- ihmisen suhdetta prosesseihin ja tuotteisiin
- tuotteiden ja kulttuurin suhdetta

Kuvio 1. Käsityötieteen tutkimuskohde, tutkimusaiheita ja lähitieteitä.

Ihmisen toiminnan aineelliset ja aineettomat tuotokset ovat syntyneet suunnittelu- ja valmistusprosessien kautta ja tuottamisen tapa on vaikuttanut lopputulokseen. Aineelliset tuotokset ovat yleensä konkreettisia, materiaalisia esineitä; aineettomat tuotokset voivat olla esimerkiksi elämyksiä, kokemuksia tai oppimista. Prosessit ja tuotokset sekä heijastavat että rakentavat kulttuuria. Olennaista käsityötieteen tutkimuksessa on, että tutkimuksen kohteena olevat ilmiöt liittyvät ihmisen – suunnittelijan, toteuttajan, käyttäjän tai havainnoijan – todellisuuteen. Käsityötieteen tutkimukset saattavat koskea kaikkia ulottuvuuksia, mutta painopiste on yleensä jossakin niistä.

Käsityötieteen tutkimukset voivat kohdentua teoreettisten perusteiden kehittämiseen tai konkreettisiin prosesseihin ja tuotteisiin tai niiden kehittämiseen. Tutkimuksen kohteena voi olla käsityö ammattina tai harrastuksena, osana tuotantoelämää tai ihmisen arkea. Perustavoitteena on kohdentaa tutkimus niin, että sitä voidaan käyttää tuotteiden suunnittelun, valmistuksen ja käytön prosessien tukena sekä näitä prosesseja kuvaavien teoreettisten mallien ja käsitejärjestelmien kehittämiseen.

1.3 Käsityötieteen paradigma

Käsityötiede on itsenäinen tieteenala kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksessa, jossa ovat edustettuina myös käsityön kasvatustieteellinen tutkimus, kotitaloustiede ja kasvatustiede. Käsityönopeettajan koulutusyksikkö Helsingissä on alalla maamme suurin ja se tuottaa eniten myös käsityötieteen jatkotutkintoja. Yksikössä on edustettuna käsityötieteen monialainen asiantuntemus. Käsityötiedettä ja käsityön kasvatustieteellistä tutkimusta tarkastellaan tässä itsenäisinä tutkimuksen osa-alueina.

Käsityötieteellä on erityinen tutkimuskohteensa, mikä on yksityisen tieteenalan autonomisuuden välttämätön ehto. Tutkimuskohde on käsityö ja muotoilu, niihin liittyvät suunnittelu- ja valmistusprosessit, käsityönä valmistetut tuotteet sekä näiden taustalla vaikuttavat inhimilliseen kulttuuriin kuuluvat ja sitä ohjaavat tekijät: tietyssä kulttuurissa todellistuneet tarpeet, perinteet, arvot sekä taloudelliset ja teknologian kehittymiseen liittyvät tekijät.

Käsityötieteen paradigman määrittelemisessä ja tieteellisessä teorianmuodostuksessa yksittäisistä osa-alueista siirrytään käsitteellisesti yleisemmälle tasolle peruskäsitteistön, rakenteiden ja lainalaisuuksien löytämiseen. Käsityötiede tarvitsee teoreettisessa ja metodisessa kehittämisessä tuekseen muiden tieteiden tuloksia. Muut tieteenalat eivät kuitenkaan riitä selittämään käsityötieteen tutkimuskohdetta: muotoilun, suunnittelun, valmistuksen ja käytön muodostamaa kokonaisuutta, vaan tarvitaan erityisesti tälle alalle kohdistuvaa teorian ja tiedon muodostusta. Käsityön taitaminen ja substanssin hallinta ovat kaikissa vaiheissa välttämättömiä, jotta elävä kosketus tutkimuskohteeseen säilyy.

Paradigman käsitteeseen sisältyvät tieteenalalan keskeiset teoreettiset ja metodologiset käsitteet, joilla todellisuuden ilmiöitä lähestytään. Käsityötieteen paradigmassa määritellään käsityöllinen ilmiö ja sen osa-alueet. Jotta käsityö tulisi sen luonteen mukaisesti tutkimuksen kohteeksi, on käsityö ja muotoilu osa-alueineen nähtävä laaja-alaisesti.

Käsityö ja muotoilu on toimivan ihmisen ja toiminnan kohteen, visuaalis-esineellisen ympäristön, välistä vuorovaikutusta. Käsityötieteen tutkimuskohde kattaa laaja-alaisesti käsityön eri alueet ja muodot: voidaan tutkia tekijää, tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessia sekä tuotteita psykologisesta, fysiologisesta, sosiaalisesta, kulttuurisesta, taloudellisesta ja teknologisesta näkökulmasta. Käsityö voi olla tekijän itseilmaisun muoto ja sen tulos taiteellisen intension ilmaus. Käsityötieteen paradigma asetuu tieteen, taiteen ja teknologian leikkauspisteeseen.

Käsityöllisen suunnittelun ja valmistuksen tutkimus on vahvistanut jo aiemmin esitettyä käsitystä, että ihmisen luova tuottava toiminta on spiraalimainen, iteratiivisesti kehittyvä prosessi. Prosessiin vaikuttavat sekä varsinaisen toiminnan ulkopuoliset että sen sisäiset resurssit ja rajoitteet. Keskeinen ajatus on, että tuottava toiminta muuttaa ympäröivää maailmaa ja maailman muuttaminen vaikuttaa ihmiseen; ihmisen ja maailman välinen suhde on luonteeltaan transaktionaalista.

Esineet ja tuotteet nähdään funktionaalisina siinä mielessä, että ne täyttävät jonkin ihmisen konkreetin tarpeen tai vastaavat psyykkiseen tarvitsevuuteen. Tuotteiden merkitys ihmiselle on moniulotteista: se liittyy esineiden psykologiseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen ja materiaaliseen ulottuvuuteen. Ihmisen suhde tuotteisiin muodostuu kaikkien aistikanavien

kautta, erityisesti valmistusprosessin hallinnassa on merkityksellistä sanaton, ei-propositionaalinen tieto. Tämän vuoksi käsityötieteen tiedonkäsitelyssä painotetaan tiedon moninaisuutta; tieteen tavoitteena on löytää keinoja ymmärtää ja kuvata suunnittelussa ja valmistuksessa keskeisiä tiedonmuodostuksen tapoja.

Tieteellisen tutkimuksen avulla voidaan kehittää käsityötieteen alueelle kuuluvaa toimintaa. Toisaalta tieteen tehtävä on myös tehdä näkyviksi nykyisten käytänteiden perusteita, rakenteita ja teoreettisia oletuksia, jotta käsityöllinen ilmiö voidaan suhteuttaa muihin kulttuurin ja yhteiskunnan ilmiöihin.

1.4 Käsityön tutkimuksen monitieteisyys

Käsityötieteellisen tutkimuksen vahvuus on monitieteisyys. Käsityötieteen alaan kuuluvassa tutkimuksessa on yhdistetty mm. taidehistorian, filosofian, estetiikan, semiotiikan, kognitiotieteen, psykologian, teknologian sekä taloustieteen näkökulma käsityön ilmiöön, minkä lisäksi tutkimuksella on yhteys käsityötaitoon. Tavoitteena on laajojen perustutkimusprojektien luominen ja tutkimusohjelmien kehittäminen.

Monitieteisyys vahvistaa käsityötieteen teoreettista ja metodologista kehittämistä. Käsityöllisen ilmiön tutkimiseksi monipuolisesti tarvitaan tukea muista tieteistä. Käsityötieteen lähtökohtana ovat ensisijaisesti ihmistieteet: ihmisen toiminnan psykologinen, yhteiskunnallinen, kulttuuris-historiallinen ja sosio-ekonominen ulottuvuus sekä luonnontieteellis-teknologiset osatekijät. Monitieteinen teoriaperusta muodostuu verkostosta, jossa käsityötieteen tutkimuskohdetta tarkastellaan rinnakkain useasta näkökulmasta. Monitieteinen teorianmuodostus voi perustua esimerkiksi seuraaviin tieteenaloihin:

Taulukko 1. Esimerkkejä käsityön tutkimuksen monitieteisestä teorianmuodostuksesta

Käsityön tutkimuksen monitieteinen teorianmuodostus	Teorianmuodostukseen liittyvät tieteenalat
Psykologinen	Psykologia Kognitiotiede Sosiaalipsykologia Muotoilun tutkimus Kehittävä työntutkimus
Esteettis-taiteellinen	Estetiikka Filosofia Viestintä Mediatiede (tieto- ja viestintäteknikka)
Kulttuuris-historiallinen	Taidehistoria Historia Kansatiede Kulttuuriantropologia Naistutkimus
Sosio-ekonominen	Sosiologia Taloustiede Kuluttajaekonomia Ympäristötieteet
Luonnontieteellis-teknologinen	Työtieteet Fysiologia Kodin teknologia Kemia Fysiikka Tietojenkäsittely

Monitieteisenä tutkimusalana käsityötiede pitää yhtenä lähtökohtanaan sitä, että rajojen merkitys ylipäätään jatkuvasti vähenee tutkimuksen muuttuessa yhä enemmän ongelmista ja kysymyksenasetteluista käsin suuntautuvaksi. Tätä suuntausta ovat kansainvälisessä keskustelussa kuvanneet esimerkiksi Gibbons² teoksessaan *The New Production of*

² Gibbons, M. 1994. *The new production of knowledge: the dynamics of science and research in contemporary societies*. London: Sage.

Knowledge. Suomen Akatemian kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunta esittää vastaavasti oman alansa suomalaisen tutkimuksen tilaa arvioivassa raportissaan *Suomen tieteen tila ja taso: kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimus*, että tämä kehityssuunta ei ole ainoastaan välttämätön, vaan myös toivottava.

Käsityötieteen tutkimuksen kehittäminen lähtee ensisijaisesti monitieteisen osaamisen ja teorian muodostuksen vahvistamisesta. Tähän pyritään luomalla laajoja monitieteisiä tutkimusprojekteja. Yksittäiset tutkijat ovat käynnistäneet tällaisia hankkeita, mutta niiden kehittämiseen tarvitaan mm. tutkimusrahoitusta, tutkijoiden rekrytointia ja tutkimusprojekteihin sitoutumisen nostamista. Tutkimuspoliittisella ohjelmalla voidaan nostaa esiin keskeisiä tutkimushankkeita ja etsiä keinoja, joilla nuoria tutkijoita ja opiskelijoita saadaan jo varhaisessa vaiheessa mukaan tutkimukseen ja projekteihin.

Tietoyhteiskunta sekä tutkimuskohteena että toimintaympäristönä edellyttää monitieteisyyttä ja tieteidenvälisyyttä. Tietoyhteiskunnassa tutkimuskin syntyy yhä useammin erilaisista osaajista koostuvissa monialaisissa, ongelmakeskeisesti organisoituneissa tutkimusryhmissä ja -verkostoissa, joissa erityisosaamisen hyödyntäminen edellyttää kykyä yhteistyöhön. Tarvitaan eräänlaista tieteidenvälistä mielenlaatua, sillä erikoistunut tieto ei ole itsessään suorituskykyistä ja tuottavaa. Tarvitaan Rortyn kuvaamaa *sivistystä* ja Gadamerin kuvaamaa *kokeneisuutta*.³ ”Tieteidenvälisyyskompetensseihin” kuuluu lisäksi kyky tehdä itsensä ymmärrettäväksi myös niille, joiden tietopohja on erilainen.

Tietoyhteiskuntakehitys paitsi edellyttää myös edistää monitieteisyyttä: erityisesti informaatio- ja kommunikaatioteknologian kehittyminen ja leviäminen on lisännyt tieteellisen yhteistyön mahdollisuuksia. Toisaalta informaatio- ja kommunikaatioteknologian kehittyminen merkitsee tutkijoille entistä parempia mahdollisuuksia erikoistua hyvinkin tarkasti rajattuihin kysymyksiin tiedonhakujärjestelmien kehittyessä. Vaarana tässä on ylierikoistuminen, erikoistuneiden symbolijärjestelmien eriytyminen entisestään ja tämän seurauksena tiedon yhteiskunnallisen ja kulttuurisen vaikuttavuuden mahdollisuuksien kaventuminen.

---

³ Rorty, R. 1980. *Philosophy and the Mirror of Nature*. Oxford: Basil Blackwell; Gadamer, H-G. 1979. *Truth and method*. London: Sheed and Ward.

Gadamerin mukaan on nimenomaisesti tärkeää, että tieteen tulokset ”käännetään arkikokemuksen kielelle” ja että niitä ylipäänsä tarkastellaan erilaisista näkökulmista. Tällöin tiede asettuu itseensä nähden ulkopuolisten traditioiden arvioitavaksi. Tällainen tieteen tulosten tarkastelu julkisessa keskustelussa suhteessa arkikokemuksen ja luonnollisen kielen sisältämiin tradition elementteihin on ainoa tapa estää tieteen karkaaminen pelkäksi sosiaalisen kontrollin ja sosiaalitekniikan välineeksi.⁴

Monitieteisyyttä voidaan vahvistaa luomalla ja tarjoamalla opiskelijoille erilaisia sivuainekokonaisuuksia tai monitieteisiä opintomoduleja, jolloin saavutetaan riittävän laajat perusteet muiden tieteenalojen teoreettisten ja metodologisten välineiden soveltamiseen käsityöllisen ilmiön tutkimisessa. Käsityötieteen sisältöjä tukevia ja täydentäviä monitieteisiä opintokokonaisuuksia on jo olemassa, ja opiskelijoilla on laajat mahdollisuudet suorittaa erilaisia sivuaineopintoja yliopiston eri tiedekunnissa. Käsityötieteen monitieteisyyttä on kuitenkin laajennettava ja yhteistyöverkostoja kehitettävä erilaisten asiantuntija-alueiden kartoittamiseksi. Monitieteisyyttä voidaan kehittää esimerkiksi

- suunnittelemalla monitieteisiä opintokokonaisuuksia ja sivuaineopintoja;
- kartoittamalla yliopistoissa ja korkeakouluissa olemassa olevien sivuaineiden tarjonta ja arvioimalla niiden sisältöjä käsityötieteen kannalta;
- perustamalla yhteistyöverkosto tutkimusyhteistyönä ja monitieteisinä tutkimusprojekteina;
- vahvistamalla käsityönopeettajan koulutusta antavien yliopistojen verkostoyhteistyötä.

---

⁴ Kolme edellistä kappaletta sisältyvät artikkeliin Koski, J. T. 1999. *Ajatuksia tiedosta ja tietämisestä*.

2 Käsityötieteen tutkimuksen kehittämisen periaatteet

2.1 Käsityötieteen teoreettinen ja metodinen kehittäminen

Käsityötieteen perustaa on kehitetty tekstiiliopin opinnoista kohti laajaa muotoilevan toiminnan tutkimusta. Yksittäisten tutkimusten tulokset ja tutkijoiden työ rakentavat tieteen teoriaa ja metodologiaa. Käsityötieteen kehittymisessä ja kehittämisessä keskeistä on, että ei pyritä löytämään yhtä vallitsevaa lähtökohtaa tai metodologista lähestymistapaa, vaan soveltamaan ja hyväksymään erilaisia lähestymistapoja. Tämä periaate tuottaa tutkimusta, joka asettuu laajasti tutkimuksen kenttään ja antaa useita mahdollisia näkökulmia käsityöhön. Toisaalta tieteenalalla, jolla tutkimustraditio on vielä lyhyt, ei tämän moninaisuuden ja laaja-alaisuuden vuoksi vielä saavuteta yhtenäistä, koherenttia ja selvärajaisista kuvaa tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä ja sen edellyttämistä tieteellisistä välineistä. Tieteenalan moniulotteisuus on merkinnyt laajaa teoriapohjaa ja kulloisenkin tutkimuksen viitekehyksen mukaisia metodisia ratkaisuja. Omaa teoriaa on rakennettu tieteenalan tutkimuksissa, ja lisäksi teorian lähtökohdissa on käytetty hyväksi eri tieteenaloja.

Teorian ja metodologian kehittämisen keskeinen väline on Pirkko Anttilan tutkimustyön tuloksena syntynyt käsityötuotteen suunnittelu- ja valmistusprosessin teoreettinen malli. Mallin empiirinen soveltaminen erilaisten suunnittelu- ja valmistusprosessien kuvauksessa ja analysoinnissa on osoittanut, että se avulla voidaan tavoittaa olennaiset piirteet suunnittelusta ja valmistuksesta.

Käsityötieteen tutkimuksen teoreettiselle kehittämiselle tärkeä haaste on suunnittelu- ja valmistusprosessin teoreettisen mallin kehittäminen edelleen. Viimeaikaisessa keskustelussa keskeiseksi on noussut tarve kuvata valmiin tuotteen käyttöä ja edelleen löytää käsitteellisiä välineitä käyttökokemusten kääntämiseksi suunnittelun kielelle ja osaksi uusien tuotteiden suunnittelun lähtökohtia.

Toinen keskeinen alue on suunnitteluun ja valmistukseen liittyvän asiantuntijuuden kuvaaminen. Asiantuntijuuden analysoinnilla ja kuvauksella voidaan arvioida suunnitteluun ja valmistukseen tarvittavia psyykkisiä ja fyysisiä edellytyksiä. Asiantuntijuuden olemuksen analysoinnin avulla kehitetään myös pedagogisia keinoja asiantuntijan toimintaan perustuvan taidon ja tiedon rakentumisen opettamiseksi vasta-alkajille.

Käsitys asiantuntijuudesta ja sen rakenteesta liittyy tutkimukseen, jonka kohteena on käsityö ammattina. Käsityötieteen sisältöjen kannalta tutkimuksen yhteys ammatinharjoittajiin on olennainen ja vastaavasti ammattikunnan käytänteiden kehittäminen tutkimuksen avulla vahvistaa käsityöammatin toimintaedellytyksiä yhteiskunnassa. Toiminnan teoreettisten perusteiden analysoinnilla saadaan käsitys yksittäisen käsityöläisen ja ammattikunnan suhteesta muihin ammattilaisiin.

Käsityö harrastuksena ja käsityön harrastajat muodostavat tutkimuksen kannalta tärkeän alueen. Tästä näkökulmasta korostuu tekemisen, taidon ja tuotteiden merkitys ihmisen identiteetin rakentumisessa sekä itseilmaisun välineenä. Käsityö voi olla myös terapian keino saada takaisin kosketus sosiaaliseen yhteisöön ja yhteiskunnan toimintaan. Käsityötieteen tutkimuksen tehtävä on kehittää malleja näihin prosesseihin liittyvien kokemusten ja elämysten jäsentämiseen.

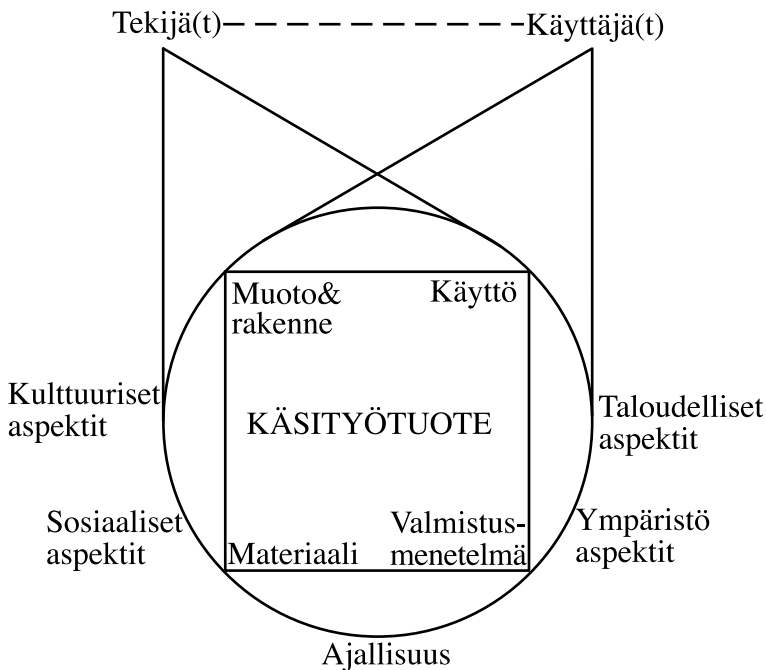
Käsityötuotteen ominaisuuksien ja merkitysten avaaminen on edellyttänyt myös uusien analyysimenetelmien kehittämistä. Käsityötieteessä tutkimusaineisto on usein konkreetteja materiaalisia esineitä ja tuotteita. Useassa käsityötieteen tutkimuksessa tuotteiden ominaisuuksien ja merkitysten tarkasteluun on sovellettu Peircen⁵ kolmen ontologisen kategorian mallia. Tämän mallin avulla voidaan jäsentää ihmisen ja kohteen välistä suhdetta kokemuksen ja havainnon tietoisuuden tason mukaisesti. Peircen

---

⁵ Peirce, C. S. 1931. *Collected papers of Charles Sanders Peirce. Vol. 1–2. Principles of philosophy*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

mallin avulla voidaan liittää ihmisen kokemus ja suhde tuotteeseen osaksi analyysiä käsityötieteen peruspyrkimyksen mukaisesti. Metodologisesti kehittämistä tarvitaan edelleen mm. tuotteiden visuaalisten ja tuntuominaisuuksien analysointiin.

Käsityötuotteen materiaaliset ja ei-materiaaliset ominaisuudet liittyvät kiinteästi yhteen. Niiden jakamattomuutta kuvastaa esimerkiksi esteettisyyden käsite. Esteettisyys riippuu materiaalisesta muodosta, rakenteesta ja valmistusmenetelmästä yhtä lailla kuin kulttuurisesta tavasta nähdä nämä materiaaliset ominaisuudet. Tutkimusta varten tuotteiden ominaisuuksia kuitenkin usein rajataan ja niiden tarkasteluun sovelletaan erilaisia tutkimusmenetelmiä. Tuotteiden materiaaliset ominaisuudet ovat helpommin tutkittavissa mittaavien menetelmin. Ei-materiaalisia ominaisuuksia tutkitaan useimmiten tulkinnallisilla menetelmin. Tuotteiden tutkiminen saattaa painottua myös tekijän tai käyttäjän näkökulmaan tai molempiin.

Kuvio 2. Tekijän ja käyttäjän näkökulmat käsityötuotteeseen.

Kuvio 2 havainnollistaa tilannetta, jossa tekijä on eri henkilö kuin käyttäjä, mutta jossa tekijällä ja käyttäjällä on yhteys keskenään, kuten esimerkiksi tilaustyössä. Toisaalta käyttäjä ja tekijä voi kuitenkin olla sama henkilö, kuten usein on asian laita harrastuskäsityössä; tai tekijä ja käyttäjä ovat vailla välitöntä yhteyttä, kuten esimerkiksi valmiita tuotteita markkinoitaessa.

Metodologisten välineiden kehittämisessä keskeinen kysymys on myös tekijän ja kokijan hiljaisen/sisäisen tiedon tavoittamiseen ja analysoimiseen tarvittava tutkimusmetodiikka. Tekijän sisäiseen tietoon on päästy käsiiksi, kun tutkija on osallistunut tutkittavan kanssa yhteiseen prosessiin. Käsityötieteessä on myös sovellettu ääneenajattelumenetelmää ja ääneen ajatellun protokollan sisällönanalyysejä siten, että siinä tulee otetuksi huomioon käsityön suunnittelun erityispiirteet. Suunnittelun ja siinä tapahtuvan ongelmaratkaisun taltioiminen ja analysointi on yksi käsityötieteen painoalueista.

2.2 Tutkimuksen ja opetuksen suhde sekä asiantuntijakulttuurin kehittäminen

Yliopistollisen opetuksen ja tutkimuksen keskeisenä tavoitteena on luoda tiedeyhteisö, jolle on ominaista keskusteleva, argumentoiva, eksplikoiva interaktiivinen taito- ja tietointensiivinen kulttuuri. Tieteellinen ajattelu ja tutkimustulokset välittyvät opetuksen ja oppimisen kautta ympäröivään yhteiskuntaan. Käsityötiede on vahvasti sidoksissa opettajankoulutukseen, mutta sen tuloksia voidaan soveltaa myös muilla yhteiskunnan aloilla. Käsityön tutkimus on avaamassa uudenlaisia näkökulmia tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosesseihin. Se suuntautuu mm. suunnittelun kognitiivisiin prosesseihin, käyttäjälähtöisen suunnittelun edellytyksiin, käsityön teknologiaan ja jakaantuneen asiantuntemuksen tukemiseen tietojen ja viestintätekniikan keinoin. Se tarkastelee myös käsityön suhdetta muotoiluun ja taiteeseen. Käsityötä tutkitaan lisäksi ammattina ja liiketoimintana.

Käsityötieteen ja käsityön kasvatustieteellinen opetus on ongelmakeskeistä; se aktivoi erilaisten ilmiöiden problematisointia ja reflektointia. Tärkeä

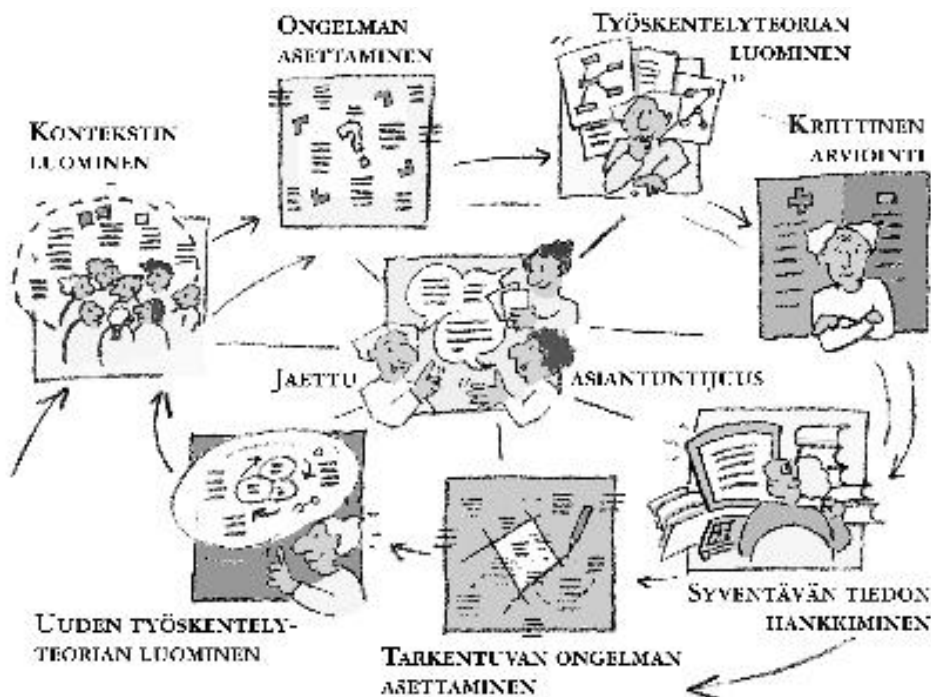
piirre on käytännöllisiin prosesseihin liittyvän tiedonmuodostuksen ja teellisen ajattelun välinen vuorovaikutteinen suhde. Opetus perustuu tutkimukseen, joka puolestaan on tiiviissä vuorovaikutuksessa tekemisen kanssa. Voidaan puhua tekemisen, tutkimisen ja opetuksen dialektiikasta ja kolmiyhteydestä.

Asiantuntijakulttuurin kehittämisen tavoitteena on osaamisen moninaisuuden tukeminen tiedeyhteisössä. Näin vahvistetaan sisäistä yhteenkuuluvuutta ja yhteisvastuuta, keskinäistä kunnioitusta ja identiteettiä. Käsityötieteen opintojen ja tutkimuksen kehittämisen taustalla on näkemys yhteiskunnasta, jossa korostuu tiedon hankinnan, luomisen, käytön ja kehittämisen integroituminen ja jossa tietäjien ja toimijoiden ero katoaa.

Tavoitteena on, että käsityötieteen opetus perustuu tutkimukseen perus- ja aineopinnoista alkaen. Kisällioppimisen mukaisesti opiskelija otetaan jo opintojen alkuvaiheessa mukaan asiantuntijakulttuuriin. Käsityötieteen opinnoissa sisältöä lähestytään ongelmakeskeisesti. Opiskelijat ratkaisevat pienimuotoisia tutkimusongelmia etsimällä teoreettisia lähestymistapoja tutkimuskohteen kuvaamiseen. Ongelmanratkaisua tukevat yhteisölliseen oppimiseen perustuvat avoimet oppimisympäristöt, joissa on mahdollista seurata ongelmanratkaisuprosessin etenemistä ja toteuttaa oppimisyhteisön jäsenten keskinäistä vuorovaikutusta. Avoimessa toimintaympäristössä kukaan ei ole auktoriteetti ja tiedon välittäjä, vaan kaikki osallistuvat tiedon rakentamiseen.

Sekä käsityötieteen että kasvatustieteen opetussuunnitelmat on rakennettu siten, että tutkimuksellinen ote kulkee läpi kaikkien opintojen. Käsityötieteessä perus- ja aineopintojen kokonaisuudet on jaettu sisällöllisesti 1) käsityötieteen perusteisiin, 2) käsityötuotteiden suunnittelun ja valmistuksen opintoihin ja 3) käsityön tutkimuksen perusteisiin. Syventävissä opinnoissa em. sisältöalueet täydentyvät syventävillä projektiopinnoilla ja tutkielmalla. Kasvatustieteen opinnoissa perus-, aine- ja syventävät opinnot on jaettu sisällöllisesti 1) kasvatuksen ja oppimisen perusteisiin, 2) kasvatuksen ja oppimisen käytäntöön ja 3) kasvatuksen ja oppimisen tutkimiseen. Käsityötieteen ja kasvatustieteen opinnot kulkevat rinnan koko opintojen ajan. Tämä tukee opettajaksi kasvamista.

Käsityötieteen oppimisyhteisön jäsenten keskinäistä vuorovaikutusta voidaan havainnollistaa Hakkaraisen⁶ kehittämän tutkivan oppimisen mallin avulla (Kuvio 3).

Kuvio 3. Tutkiva oppiminen ja jakautunut asiantuntemus (Hakkarainen 1999)

Käytännössä tutkimuksellisuus näkyy käsityötieteen opinnoissa mm. siten, että perus- ja aineopintojen kokonaisuuksiin liittyvissä ns. Suunnittelun ja valmistuksen loppuprojekteissa kootaan ja hyödynnetään kokonaisuuden aiemmissa jaksoissa saatua teoreettista pohjaa. Loppuprojektit voivat olla myös osana laajempaa tutkimusprojektia, kuten esimerkiksi kevään 1999 keskosvaateprojekti. Siinä opiskelijoiden FLE-ympäristössä tapahtunutta suunnittelua käytettiin myös tutkimusaineistona. Opiskelijoita pyritään myös kiinnittämään ”tutkimuksen polkuun” varhaisessa vaihees-

⁶ Hakkarainen, K., Lonka, K. & Lipponen, L. (1999, painossa) *Tutkiva oppiminen – Älykkään toiminnan rajat ja niiden ylittäminen*. Helsinki: WSOY.

sa. Ensimmäisenä opintovuonna aloitetaan ns. henkilökohtaisten opetus suunnitelmien (HOPS) ohjaus, jonka yhtenä tavoitteena on pyrkiä tukemaan opiskelijoiden orientoitumista tutkimukseen. Heidät pyritään samaan mukaan yksikön henkilökunnan laajempiin tutkimusprojekteihin jo proseminaari- tai viimeistään pro gradu -vaiheessa.⁷

Käsityötieteen opintojen profiloitumiseksi on olennaista määritellä ja luoda suhde käsityön ja muotoilun ammatillisiin opintoihin. Vuosina 1990–1998 toteutettu käsityöalan kokeilukoulutusohjelma osoitti yliopiston ja ammattikorkeakoulun koulutus- ja tutkimusyhteistyön toimivaksi. Tähän mennessä noin 60 opiskelijaa on suorittanut maisterintutkinnon, ja kaksi tämän tutkinnon suorittaneista on lisäksi suorittanut lisensiaatin tutkinnon. Opiskelijapalautteen mukaan käsityötiede rakensi tieteellisen perustan ja analysoivan otteen koko käsi- ja taideteollisuusosalalle, sekä ammatin harjoittamiseen että opettamiseen. Käsityötieteessä avautuu tutkimuskohteita, joita muut tieteenalat eivät tutki tai jotka eivät taiteellisen ilmaisun tai ammatillisen kokemustiedon avulla tule tyydyttävästi selvitettyksi. Kokeilukoulutusohjelman aikana havaittiin, että kaikille käsityön ja muotoilun alueille, materiaalista ja tekniikasta riippumatta, on mahdollista löytää teoreettinen viitekehys, jossa päästään keskustelemaan käsityön ja muotoilun keskeisistä ilmiöistä: tekijästä, hänen työstään ja toiminnastaan, työn kohteesta ja toimintaympäristöstä sekä niihin vaikuttavista tekijöistä.⁸

2.3 Käsityötieteen tutkimustulosten soveltaminen ja tunnetuksi tekeminen

Tieteenalan tunnettuisuutta vahvistetaan parhaiten hyvien tutkimusten kautta. Tämän lisäksi tarvitaan suunnitelmallista tiedottamista. Tiedottamisen väyliä ovat julkaisut, esiintymiset omissa ja muiden järjestämissä tilaisuuksissa sekä kirjoittaminen eri tiedotusvälineissä. Yhteydenpito sidosryhmiin on tärkeää ja vaatii lisähuomiota. Tutkimusten lisäksi tieteen-

---

⁷ Kaksi edellistä kappaletta ovat Helena Laurilan laatimat ja sisältyvät muistioon *Käsityönopeettajan koulutus Helsingin yliopistossa*, 30.4.1999.

⁸ Kaipainen, M. (toim.). 1999. *Käsityöalan kokeilukoulutusohjelman raportti. Käsi- ja taideteollisuusalan yhteistoimintakokeilu 1990–1998*. Kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja 1. Helsingin yliopisto.

alan sisältöjä tehdään tunnetuiksi asiantuntijalausunnoilla, esitelmillä, artikkeleilla ja kehittämällä opetusta.

Tutkimustiedon soveltamista ja kaikinpuolista välittymistä sekä monitieteisen tutkimuksen edellytyksiä edistetään kehittämällä tutkimusraportointia myös journalistiseen ja popularisoivaan suuntaan. Olennaista on ennakkoluuloton suhtautuminen erilaisiin tiedottamisen mahdollisuuksiin.

Tieteenalan kehittäminen on tarjonnut mahdollisuuden kansainväliseen yhteistyöhön ja osallistumiseen esimerkiksi käsityötiedettä vastaavan tieteenalan kehittämiseen Ruotsissa. Kansainväliset haasteet ovat lisänneet tarvetta raporttien tuottamiseen eri kielillä.

2.4 Käsityötieteen julkaisufoorumit

Käsityötieteen tutkimuksille on olemassa suomalaisia ja kansainvälisiä julkaisukanavia, joissa kuitenkin on tarkempaa erikoistumista tai lähitieteitä koskevia rajoituksia. Tällä hetkellä ei voida taata, että kaikelle käsityötieteen tutkimukselle olisi löydettävissä sopiva referee-käytäntöön perustuva aikakaus- tai sarjajulkaisu. Välitön tutkimuspoliittinen tehtävä on vaikuttaa aktiivisesti sellaisen kasvatustieteellisen tiedekunnan yhteisen julkaisusarjan perustamiseksi, jolla on kansainvälinen referee-käytäntö. Julkaisusarjan tulee olla avoin kaikelle tiedekunnassa tehtävälle tutkimukselle riippumatta erikoistumisesta, jota tieteelliset kustantajat ja organisaatiot saattavat edustaa.

Edellisen lisäksi on nostettu esiin ajatus kansainvälisen sarjan perustamiseksi esimerkiksi yhteistyössä IFHE:n (International Federation for Home Economics) tai Texeren (Textile Education in European Dimension) kanssa.

Käsityötieteen monografioita voi julkaista seuraavissa sarjoissa:

- Tekstiilikulttuuriseuran julkaisusarja: käsityötieteen ja muiden tieteenalojen teksteille koskeva tutkimus; ei kielirajoituksia.
- Akatiimi Oy:n Artefakta-sarja (toimitusneuvosto: Pirkko Anttila, Inkeri Sava, Minna Uotila): käsityötieteen sekä muun käsityötä

ja lähialoja koskevan tutkimuskirjallisuuden julkaisija; ei kieli- rajoituksia.

- Kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja -sarja: laitoksen kaikkien tieteenalojen tutkimukset ja muut raportit; ei kielirajoituksia.
- NordFo:n Techne Series A käsityötieteen ja käsityökasvatuksen tutkimuksen julkaisija; kielet englanti ja ruotsi.

Käsityötieteen tutkimusartikkeleita voi julkaista suomeksi Käsieteollisuuden ammatti-, kulttuuri- ja tutkimusseuran vuosittaisessa *Artelogi*-lehdessä. On olemassa myös kansainvälisiä referee-julkaisuja, joihin käsityötieteen tutkijat voivat tarjota tutkimusartikkeitaan, sikäli kuin ne sopivat julkaisujen erityisalueeseen. Näitä ovat esimerkiksi:

- Clothing and Textiles Research Journal (ITAA),
- Costume,
- Dress,
- Design Issues,
- Design Journal,
- Design Studies,
- Fashion Theory: The Journal of Dress, Body & Culture,
- Journal of Design History,
- Scandinavian Journal of Design History.

Kaikissa näissä julkaisukieli on englanti.

Tieteellisten julkaisuforumien ohella käsityötieteestä ja sen tutkimustuloksista tiedottamisen kannalta on tärkeää, että tutkijat kirjoittavat myös yleistajuisiin julkaisuihin.

3 Käsityötieteen tutkimushankkeet

Käsityönopeettajan koulutuksen tutkimushankkeiden lähtökohtana on yksikön henkilökunnan monipuolinen osaaminen. Tältä pohjalta tehdään opinnäytetöitä ja ohjataan opiskelijoiden tutkielmia sekä kehitetään muita tutkimushankkeita. Käsityötieteen tutkimus koskee teoreettisten perusteiden kehittämistä tai konkreettisia prosesseja ja tuotteita tai niiden kehittämistä. Tutkimuksen kohteena voi olla käsityö ammattina tai harrastuksena, osana tuotantoelämää tai yleensä osana ihmisen elämää. Useimmiten tutkimus painottuu johonkin käsityötieteen tutkimuskohteen ulottuvuuteen, mutta koskettaa samalla myös muita ulottuvuuksia. Käsityötieteen tutkimuksessa meneillään olevat hankkeet rakentuvat opinnäytetöiden: pro gradu -tutkielmien, lisensiaatin tutkimuksien ja tohtorin väitöskirjojen teemojen ympärille. Osa opinnäytteistä liittyy tutkimus- ja opetushenkilökunnan hankkeisiin. Meneillään olevat tutkimushankkeet voidaan ryhmitellä seuraavasti: 1. käsityötieteen ja käsityön kasvatustieteellisen tutkimuksen teoreettisten perusteiden kehittäminen, 2. suunnittelu- ja oppimisympäristöjen kehittäminen sekä 3. käsityö ammattina, kulttuurissa ja mediassa. Näihin ryhmiin kuuluvista hankkeista on tässä luvussa lyhyt kuvaus.

3.1 Käsityötieteen ja käsityön kasvatustieteellisen tutkimuksen teoreettisten perusteiden kehittäminen

Käsityötieteen kehittäminen (Theoretical Development of Craft Science)

Vastuullinen tutkija professori Marketta Luutonen

Hankkeen tarkoituksena on käsityötieteen teoreettinen ja metodologinen kehittäminen. Käsityötieteen perustaa on kehitetty tekstiiliopin opinnoista kohti laajaa muotoilevan toiminnan tutkimusta. Käsityötieteen tutkimuksen teoreettiselle kehittämiselle tärkeä haaste on suunnittelu- ja valmistusprosessin teoreettisen mallin edelleen kehittäminen ja valmiin tuotteen käytön ja käyttökokemusten teoreettinen kuvaaminen. Toinen keskeinen alue on suunnitteluun ja valmistukseen liittyvän asiantuntijuuden kuvaaminen. Tekemisen, taidon ja tuotteiden merkitystä ihmisen identiteetin rakentamisessa kuvaava tutkimus on myös tärkeä kehittämiskohde. Tutkimuksen kehittämiseen liittyy kiinteästi uusien analyysimenetelmien kehittäminen. Hanke toteutetaan käsityönopeettajan koulutuksen yksikön tutkijoiden yhteistyönä.

Monitieteisyys ja hermeneutiikka (Multidisciplinarity and Hermeneutics)

Vastuullinen tutkija professori Jussi T. Koski

Monitieteisyys ja hermeneutiikka -tutkimushankkeessa selvitetään monitieteisen ja ongelmalähtöisen tutkimusotteen mahdollisuuksia ja rajoituksia hermeneuttisen filosofian näkökulmasta. Kyseessä on eräänlainen yleisen, monitieteisen tieteenfilosofian kehittäminen. Hermeneuttisen filosofian traditio tarjoaa tällaiseen perustutkimukseen runsaasti toistaiseksi vielä kansainvälisestäkin vain niukasti hyödynnettyjä lähtökohtia. Hankkeen välillisenä tarkoituksena on edesauttaa käsityötiedettä rakentamaan omaa, monitieteisyyteen ja ongelmalähtöisyyteen perustuvaa tieteenalaidentiteettiään.

Hanke on käynnissä esitutkimusvaiheessa.

Kotitalous- ja käsityötieteiden laitos asiantuntijayhteisönä (The Department of Home Economics and Craft Science as an Expert Community)

Vastuullinen tutkija professori Jussi T. Koski

Kotitalous- ja käsityötieteiden laitos asiantuntijayhteisönä -hanke on tutkimus- ja kehittämishanke, jonka tavoitteena on rakentaa Helsingin yliopiston kotitalous- ja käsityötieteiden laitokselle toimiva asiantuntijayhteistyön ja kehittämisen sähköinen foorumi. Kyseessä on mm. innovaatiotutkimusta, organisaatioteoriaa ja tietämyshallinta-ajattelua soveltava projekti, jonka tavoitteena on kehittää ja optimoida laitoksen toimintaa asiantuntijayhteisönä.

Hanke on käynnissä esitutkimusvaiheessa.

Tekstiilituotteiden laatukäsite kuluttajan näkökulmasta (The Quality Concept for Textile Products from the Point of View of the Consumer)

Vastuullinen tutkija lehtori Marja Anttila

Tutkimuksessa kehitetään tekstiilituotteiden laatukäsitteen teoreettinen malli analysoimalla tekstiilejä ja laatua käsitteleviä tutkimuksia ja kirjallisuutta. Laatukäsitteen teoreettinen malli sisältää sekä laadun objektiivisen että subjektiivisen komponentin. Mallia hyödynnetään kuluttajille tehtävässä kyselyssä ja haastattelussa, jossa tutkitaan, mistä laadun osatekijöistä tekstiilituotteen laatukäsite kuluttajan mukaan muodostuu. Keskeisenä tavoitteena on selvittää, miten kuluttajien näkemykset vastaavat laatukäsitteen teoreettisen mallin sisältöä. Tutkimus nostaa erityisesti esiin laadun osatekijät ja niiden merkityksen kuluttajan päätöksentekoprosessissa sekä auttaa ymmärtämään tekstiilituotteiden valintaan vaikuttavia tekijöitä.

3.2 Suunnittelu- ja oppimisympäristöjen kehittäminen

Suunnittelu, kognitio ja uusi tieto- ja viestintäteknikka (Design, Cognition and New Information Technology)

Vastuullinen tutkija yliassistentti Pirita Seitamaa-Hakkarainen

Tutkija assistentti Anna-Mari Raunio

Käsityön, suunnittelun ja designin tavoitteena on tuottaa sosiaaliseen, kulttuuriseen ja psyykkiseen ympäristöön sopivia tuotteita, niin että tuloksena olisi ihmisläheisempiä toimintaympäristöjä (vrt. Aura, Horelli & Korpela).⁹ Tutkimushankkeen tavoitteena on tuottaa entistä syvempää tietoa suunnittelualojen asiantuntijuuden luonteesta sekä kehittää mahdollisuuksia saada aikaan tuotteita, jotka vastaavat käyttäjän tarvitsevuutta.

Suunnittelu, käsityö ja muotoilu yhdistäen sekä taiteellinen ja tekninen osaaminen nähdään nykyisin yhtenä kognitiivisesti vaativimmista asiantuntijuuden muodoista. Tarkastelun keskipisteessä on innovatiivisessa tietoyhteiskunnassa korostuva, korkean tason asiantuntijuutta edellyttävä ja sitä samalla edelleen kehittävä yhteisöllinen toiminta. Suunnittelua ja käsityöllistä toimintaa tarkastellaan ei ainoastaan taito- vaan myös tietointensiivisenä asiantuntijatoimintana. Hanke on monitieteinen ja yhdistää näkökulmia mm. kognitiotieteestä, psykologiasta, filosofiasta, muotoilu tutkimuksesta ja kasvatustieteestä.

Tutkimushankkeen erityisenä kohteena on suunnitteluprosessien tutkimista, asiantuntijalle ominaisten suunnittelutaitojen kehitystä sekä jakautunutta asiantuntijuutta ja yhteisöllistä suunnittelua tukevan verkostopohjaisen suunnitteluympäristön (FLE) kehittäminen ja tutkiminen.

Tutkimushankkeeseen sisältyvät osaprojektit muodostuvat useasta tutkimus- ja kehitysprojektista. Tutkimushankkeen päätehtävät voidaan kiteyttää seuraavasti:

---

⁹ Aura, S., Horelli, I. & Korpela, K. 1997. *Ympäristöpsykologian perusteet*. Helsinki: WSOY.

- 1 analysoida suunnittelijan ja käyttäjän kokemuksen vaikutusta suunnitteluun ja sen soveltamista uuteen tieto- ja viestintäteknikkaan.
- 2 kehittää ja soveltaa suunnitteluprosessien tutkimusta FLE-suunnitteluympäristöön sekä rakentaa ja testata yhteisölliseen suunnitteluun perustuvaa suunnitteluympäristöä,
- 3 selvittää innovatiivisen toiminnan logiikkaa ja piirteitä systemisestä näkökulmasta

FLE-suunnitteluympäristö on merkittävä tutkimus- ja tuotekehitysväline, kun kehitetään tukea yhteisölliseen suunnitteluun ja visuaalisen kommunikaation välittämiseen suunnittelijoiden ja eri alan asiantuntijoiden kesken. Tutkimushanke perustuu vahvaan suunnitteluteorioiden soveltamiseen käytännön tuotteeksi. Tutkimustuloksia voidaan suoraan hyödyntää suunnittelualojen koulutukseen ja suunnittelumetodeihin yhteisöllisen suunnittelun tukemiseksi. Tutkimushanke syventää käsityötieteen teoreettista, käsitteellistä ja metodologista kehittämistä. Hankkeella on tutkimussopimus Taideteollisen korkeakoulun Medialaboratorion kanssa ja lisäksi tiivis yhteistyö Helsingin yliopiston psykologian laitoksen ja mediakasvatuksen kanssa FLE-suunnitteluympäristön kehittämiseksi. Lisäksi järjestetään Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan ja Kuopion käsi- ja taideteollisuusakatemia kanssa yhteisiä verkko-opintoja.

Suunnitteluprosessien kognitiivinen tutkimus (Cognitive Processes of Design)

Vastuullinen tutkija yliassistentti Pirita Seitamaa-Hakkarainen
Opiskelijat Henna Lahti, Reetta Holma ja Sanna Laivamaa

Suunnitteluprosessien kognitiivisessa tutkimusprojektissa analysoidaan suunnittelun asiantuntemusta, suunnitteluprosessia, suunnittelussa syntyvien ulkoisten representaatioiden merkitystä, suunnittelijan ja käyttäjän kokemusta sekä suunnittelijoiden yhteisöllistä vuorovaikutusta. Tutkimusprojektin tavoitteena on analysoida suunnitteluun sisältyviä kognitiivisia prosesseja sekä näiden prosessien tuloksena syntyviä tuotteita ja kokemuksia. Tutkimusprojektin painotusalueena on suunnittelun kognitiivisten prosessien ja asiantuntemuksen analysointi sekä jakautuneen asiantuntemuksen sovellukset uuteen tieto- ja viestintäteknikkaan. Tavoitteena on analysoida erilaisten visuaalisten representaatioiden syntymistä suunnitte-

luprosessissa ja niiden merkitystä sekä suunnittelijalle että toimeksiantajalle.

Tutkimusprojektin päätehtävät voidaan kiteyttää seuraavasti:

- 1 Kuinka suunnittelijat hyödyntävät tieto- ja informaatioteknologiaa suunnittelu- ja valmistusprosessissa?
- 2 Miten yhteisöllistä suunnitteluprosessia voidaan tukea avoimissa suunnitteluympäristöissä (esim. FLE-ympäristössä)?
- 3 Millainen rooli visualisoinnilla on suunnitteluprosessin eri vaiheissa ja miten informaatioteknologia voi tukea visuaalista kommunikaatiota avoimessa suunnitteluympäristössä?

Näiden päätehtävien mukaan tutkimusprojekti jakautuu useisiin osatutkimuksiin ja niiden mukaisiin ongelmiin:

- 1 Suunnittelutehtävien analyysi ja suunnitteluorientaatio.
- 2 Hajautettu asiantuntemus ja suunnittelijoiden vuorovaikutus.
- 3 Käyttäjän asiantuntemus tuotesuunnittelussa.

Suunnitteluprosessien kognitiivinen tutkimusprojekti toimii tiiviissä yhteistyössä Helsingin yliopiston psykologian laitoksen ja Taideteollisen korkeakoulun medialaboratorion kanssa tieto- ja informaatioteknologian soveltamiseksi sekä avoimien oppimisympäristöjen kehittämiseksi suunnittelualoille.¹⁰

Oppimisympäristön kehittäminen vaatteiden kaavoituksessa (Development of Learning Environment for Pattern Drafting and Design)

Vastuullinen tutkija lehtori Kirsti Salo-Mattila

Projektin tavoitteena on kehittää oppimisympäristö, jossa manuaalisten kaavoitusmenetelmien rinnalla hyödynnetään uniikkituotteiden suunnitte-

---

¹⁰ Seitamaa-Hakkarainen, P., Raami, A., Holma, R. & Hakkarainen, K. 1998. Suunnittelutikapuut FLE -ympäristössä. (<http://www.mlab.uiah.fi/fle/research> 2.5. 1999)

luun tarkoitettua nykyaikaista teknologiaa. Pyrkimyksenä on antaa opiskelijalle mahdollisuus manuaalisten ja uutta teknologiaa hyödyntävien menetelmien kriittiseen vertailuun ja siten luoda nykyistä laaja-alaisempi pohja käsityönopeettajan tutkinnolle ja käsityötieteen tutkimukselle.

Elämyksellinen vaatetus suunnittelu (Experiential Clothes Designing)

Vastuullinen tutkija lehtori Pirkko Ahoniemi

Taidepedagogisessa tutkimuksessa etsitään periaatteita, jotka paljastavat käsityölliseen suunnitteluprosessiin sisältyvän kuvatulkinnan mahdollisuuksia tukea opiskelijan identiteetin rakentumista.

Toimintatutkimuksessa selvitetään käsityönopeettajan koulutusyksikön (HY) opiskelijoiden kuvatulkinntaprosessia, joka vuorovaikutteisen reflektoinnin ja käsitteellistämisen välityksellä muuntuu pukeutumiskuvan luonnokseksi. Pukeutumiskuvan laadun kriteeri on opiskelijan oma kokemus, itsen tunnistaminen vaatteessa. Taustalla ovat kokemuksellisen oppimisen teoria, siihen perustuva kokemuksellis-konstruktivistinen taideoppimisen malli ja fenomenologis-eksistentiaalinen lähestymistapa pukeutumiseen.

Opiskelijan identiteettiä lähestytään tutkimalla hänen tietoisuuttaan omasta ruumiillisuudestaan ja käsitystään moniroolisuudestaan naisena, oppijana ja tulevana opettajana, oman elämänvaiheensa luomassa kontekstissa.

Opiskelijat toimivat sekä suunnittelijoina että oman työnsä tutkijoina projektissa, jota opettaja vastuullisena tutkijana organisoi. Tutkimus tarkastelee taidekasvattajuutta osana tulevien käsityönopeettajien ammattikuvaa ja myös sitä, miten yhteinen prosessi muokkaa tutkijan omaa ammatti-identiteettiä.

Tutkimus pyrkii tuottamaan sekä taidekasvatusta että käsityötiedettä hyödyttävää tietoa ja kehittämään teorianmuodostusta ja käytäntöä käsityöllisen suunnittelun alueella, jota tutkimuskohteena on käsitteellistetty niukasti ja jonka opetusmenetelmien problematisointiin on todettua tarvetta.

3.3 Käsityö ammattina, kulttuurissa ja mediassa

Käsityö ammattina (Crafts as a Profession)

vastuullinen johtaja professori Marketta Luutonen
tutkijat KM Minna Kaipainen ja opiskelija Anja Kuvaja

Käsityöammattien kirjo on laaja ja osaa voidaan pitää ns. perinteisinä käsityöammatteina, kuten esimerkiksi ompelija, osa ammateista voi liittyä esimerkiksi raaka-aineen valmistamiseen ja osa on palveluammatteja, kuten opettaja ja ohjaaja. Tässä hankkeessa mielenkiinto kohdistuu käsityöläisiin, kuten tilausompelijoihin ja kutojiin.

Hankkeen tarkoituksena on selvittää tämän päivän käsityöammatteja ja niiden erityispiirteitä. Tietoja käsityöammateista kootaan viranomaistiedostoista kuten tilastoista, mietinnöistä ja muistioista ja EU:n DG23:n tuottamasta aineistosta. Lisäksi tietoa kootaan haastattelemalla käsityöläisiä. Tämän perusteella hahmotellaan kuvaa siitä, mitä käsityöammatit ovat ja mikä on käsityön merkitys näissä ammateissa. Hankkeeseen liittyy kiinteästi käsityöalan koulutus ja yleensä ammattitaidon hankkiminen.

Hanke on käynnistetty aineiston kokoamisella ja opinnäytetöillä.

Käsityö suomalaisessa muodissa (Fashion and Craft in Finland)

Vastuullinen tutkija yliassistentti Ritva Koskennurmi-Sivonen.

Käsityö suomalaisessa muodissa on käsityötieteen tutkimushanke, joka kohdistuu pääasiassa helsinkiläiseen muotialonkikulttuuriin 1900-luvulla.

Alkuvaiheessa tutkimus keskittyy muotitaiteilija Riitta Immosen uran vaiheisiin. Ensimmäinen julkaisu on väitöskirja *Creating a Unique Dress – A Study of Riitta Immonen's Creations in the Finnish Fashion House Tradition* (Koskennurmi-Sivonen 1998).

Toinen osa on jatkoa edelliselle tutkimukselle, ja siinä tarkastellaan käsityöhön perustuvan yksilöllisen vaatetuksen heijastusta lehdistössä 1940-luvulta 1990-luvulle. Kolmas osa käsittelee käsityöllisellä suunnitellulla ja valmistuksella maineensa luoneen muotitaiteilijan muita ammatti-tehtäviä muotialongin ulkopuolella.

Hanketta on tarkoitus laajentaa kattamaan myös muiden muotialonkien historiaa 1930-luvulta 1970-luvulle. Opiskelijoiden osallistuessa proseminaari- ja pro gradu -tutkimuksillaan hankkeeseen se laajenee edelleen koskemaan yksilöllisten vaatteiden valmistusta nykyisissä ompeluateliereissä. Kaikissa vaiheissa on kysymys ammatillisesta käsityöstä: suunnittelusta, valmistuksesta, asiakassuhteista sekä ammatin ja sen tuotteiden heijastuksesta julkisuudessa.

Etninen pukeutuminen Suomessa (Dressing Ethnic in Finland)

Vastuullinen tutkija yliassistentti Ritva Koskennurmi-Sivonen; yhteistyökumppanina professori Susan B. Kaiser, University of California, Davis

Projektissa on tarkoitus tutkia, miten ihmiset ilmaisevat etnistä identiteettiä pukeutumisessaan ja mikä on etnisen pukeutumisen merkitys vähemmistökulttuurin edustajalle. Tutkittavia teemoja voidaan luonnostella esimerkiksi seuraavasti:

- Miten etninen pukeutuminen pitää yllä yksilön yhteyttä hänen alkuperäiseen kulttuuriinsa uudessa ympäristössä?
- Millä tavoin etniseen pukeutumiseen liittyviä materiaaleja hankitaan ja miten vaatteita valmistetaan Suomessa?
- Kuka hallitsee rajoituksia ja vapauksia etnisen puvun käytössä tai valtakulttuurin vaatetuksen omaksumisessa?
- Miten etninen pukeutuminen toimii kulttuurisiteenä vähemmistöryhmän jäsenten keskuudessa?
- Millaisia muutoksia etninen pukeutuminen on kokenut uudessa ympäristössä?
- Mitä mahdollisuuksia vähemmistökulttuurin etnisellä pukeutumisella on kokea muotiin verrattavia muutoksia?
- Mikä on etnisen identiteetin ja yksilön subjektiviteetin välinen suhde?

Tämä projekti pyrkii selittämään, miten etninen identiteetti auttaa pitämään yllä yhteisöllisyyttä ja yksilöllisyyttä valtakulttuuriin liittyvässä laajemmassa kontekstissa ja mitkä ovat Suomen vähemmistökulttuurien erityispiirteet ja yhtäläisyydet maailmanlaajuisesti ajatellen.

Taiteen ja käsityön suhde (Relationship between Art and Craft)

Vastuullinen tutkija lehtori Kirsti Salo-Mattila

Projekti pohjautuu 1997 julkaistun väitöskirjatutkimuksen *Picture vs. Weave - Eva Anttila's Tapestry Art in the Continuum of the Genre* herättämiin kysymyksiin taiteen ja käsityön sekä taiteilijan ja käsityöläisen suhteista.

Projektissa tutkitaan taiteen ja käsityön suhdetta Suomessa 1800-luvun loppupuolelta nykypäivään. Samalla pyritään valottamaan naiskäsityötä kulttuurihistoriallisena ilmiönä. Käsityön ja taiteen välisen suhteen historiallinen tarkastelu vaikuttaa hedelmälliseltä myös tämän päivän käsityötieteen ja käsityökasvatuksen diskurssin kannalta. Tutkimuksessa pyritäänkin rikastuttamaan käsityötieteen paradigmaa historiallisten näkökulmien kautta. Projektiin voidaan kytkeä opinnäytetöitä.

Aikakauslehdistön pukeutumisoheisto (Dress Advice and Consultation in the Press)

Vastuullinen tutkija lehtori Päivi Aikasalo

Tutkimuksessa on kuvattu ja analysoitu Kotiliesi-lehdessä julkaistuja pukeutumisoheistoja ja pukeutumismainoksia 1920-luvulta 1950-luvun lopulle saakka. Pukeutumisoheistoa on tutkittu erityisesti merkitysten ja ihanteiden sekä yhteiskunnallisten muutosten näkökulmasta. Lehdistä on analysoitu ne tekijät, jotka olivat keskeisesti esillä, kun ihmisiä ohjattiin vaatevalinnassa.

Tutkimuksen nykyisessä vaiheessa on tavoitteena laajentaa pukeutumisihanteiden analysointia haastattelututkimuksella, jolloin keskeisenä tavoitteena on analysoida ”tavallisten” Kotilieden lukijoiden arkisia vaatteiden valintatilanteita – mitä tekijöitä pidettiin tärkeinä ja kohtasivatko lehdistön ja käyttäjien näkemykset toisensa. Myös tämän tutkimuksen perspektiivi on historiallinen ja pukeutumistavan muutokset pyritään kytkemään osaksi suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin modernisoitumisprosesseja. Tutkimus nostaa ihmisten arjen ja sen itsestäänselviltä näyttävät valinnat keskiöön ja se auttaa ymmärtämään kulttuurin muutosprosesseja yksilötasolla.

4 Käsityön kasvatustieteellinen tutkimus

Käsityönopeettajan koulutuksessa harjoitettava käsityön kasvatustieteellinen tutkimus heijastelee kasvatustieteen yleistä tiederakennetta. Tutkimusalueina korostuvat käsityötoiminnan erilaisiin näkökulmiin liittyen esimerkiksi:

- kasvatustieteologia
- kasvatustieteen historia
- tutkimusmetodologia
- yksilön ja ryhmän oppimisprosessit
- koulutusorganisaatioiden toiminta
- opetussuunnitelmakäytännöt
- didaktiikka
- modernit oppimisympäristöt

Käsityönopeettajan koulutuksessa käynnissä ja valmisteilla olevat käsityön kasvatustieteelliseen tutkimukseen liittyvät hankkeet kohdistuvat tällä hetkellä erityisesti seuraaviin tutkimusteemoihin:

- käsityönopeettajan pedagoginen ajattelu
- käsityö ja luovuus
- hermeneuttinen menetelmä käsityön kasvatustieteellisessä tutkimuksessa

Käsityön kasvatustieteellistä tutkimusta tullaan kehittämään myös osana opetusharjoittelua ja yhteistyössä harjoittelussa mukana olevien opiskelijoiden, oppilaitosten ja näiden opettajien kanssa.

5 Toimenpiteet

5.1 Tutkijakoulutuksen kehittäminen

Käsityötieteessä on tähän mennessä (kevät 1999) valmistunut neljä väitöskirjaa ja viisi lisensiaatintutkimusta. Viides ja kuudes käsityötieteen väitöskirja on esitarkastusvaiheessa.

Käsityötieteen tutkijakoulutuksessa tällä hetkellä tarjotaan maisterin tutkinnon jälkeen mahdollisuus osallistua kerran kuussa pidettävään tutkijaseminaariin. Tutkijaseminaarissa käsitellään lisensiaatintutkimusten ja tohtorin väitöskirjojen suunnitelmia ja keskustellaan töiden sisällöstä niiden edetessä. Tarvetta olisi myös metodologisen ja teoreettisen koulutuksen järjestämiseen, koska jatko-opiskelijoiden koulutustausta on epäyhtenäinen ja tieteenalan identiteetin mukaisesti tutkimusaiheet asettuvat teoreettisesti ja metodisesti laajalle alueelle. Käytettävissä olevien henkilöresurssien niukkuuden vuoksi erityisesti jatko-opiskelijoille tarkoitetun metodiopetuksen järjestäminen ei ole ollut toistaiseksi mahdollista. Tutkijakoulutuksen kehittämiseksi on tarpeen selvittää mahdollisuudet esimerkiksi intensiivisiin metodologian koulutusjaksoihin joko kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksen yhteisenä hankkeena, käsityönopettajan koulutuksen sisällä tai eri yliopistojen käsityönopettajan koulutusta antavien yksiköiden yhteistyönä.

Tutkimuksen eteneminen edellyttää, että tutkijan on mahdollista keskittyä työhön ilman keskeytyksiä. Tämä edellyttää tutkimuksen rahoitusta. Toistaiseksi käsityötieteen tutkimukseen on ollut melko vaikea saada eril-

lisiä apurahoja, koska tieteenalan tutkimustraditio on lyhyt eikä alalla ole runsasta joukkoa vanhempia tutkijoita. Tutkimustyötä tehdään pääsääntöisesti oman työn ohella tai muiden virkatehtävien lisäksi.

Tutkimuksen rahoitus edellyttää myös yksittäisten tutkimushankkeiden kokoamista suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Jotta tämä toteutuisi, on hankkeita pohdittava tutkimusten ongelmanasettelusta lähtien ja yhdistettävä tutkimustehtäviä yleisemmiksi tavoitteiksi. Eräs mahdollisuus on etsiä yhteistyökumppaneita käsityön ja muotoilun alan tutkijakoulun rahoituksen hakemiseksi, kun opetusministeriö seuraavan kerran jakaa tähän tarkoitukseen varoja vuonna 2002.

Tutkijakoulutus ja tutkimuksellisuus tulee myös ottaa huomioon, kun tarkennetaan käsityönopeettajan koulutusyksikön virkarakennetta ja virkojen sisäistä työvelvollisuutta.

5.2 Käsityötieteen tutkimuksen kehittäminen

Tässä ohjelmassa on esitetty toimia, jotka kohdistuvat 1. käsityötieteen teoreettiseen ja metodologiseen kehittämiseen, 2. pedagogisiin järjestelyihin ja 3. tutkimusviestintään.

- 1 Teoreettisen ja metodologisen kehittämisen keskeiset tarpeet liittyvät tällä hetkellä olemassa olevien tieteen välineiden kehittämiseen, niin että suunnittelu- ja valmistusprosessien kuvausta voidaan laajentaa myös tuotteiden käytön ja suunnittelijan toiminnan analysointiin. Tavoitteena on tuottaa teoreettisia jäsennyksiä ja metodisia välineitä, joilla voidaan kuvata tuotteen elämänkaari alusta loppuun, suunnittelun alkuideasta valmistuksen ja käytön kautta uusien tuotteiden suunnittelun aineksiksi.
- 2 Pedagogisissa järjestelyissä kehittämisen keskeisiä tarpeita on käsityötieteen monialaisuuden tukeminen opintokokonaisuuksien sisällä ja muodostamalla monitieteisiä opintokokonaisuuksia. Keskeistä on kiinnittää huomiota opetuksen ongelmalähtöisyyteen ja tukea tekemisen, tutkimisen ja oppimisen vuorovaikutusta.

- 3 Tutkimusviestinnässä keskeistä on tieteen tulosten kirjaaminen sellaisessa muodossa, että niitä voidaan käyttää tukena käsityöalan ammattilaisten toiminnassa ja pedagogisissa sovelluksissa. Olennaista on tarttua erilaisiin mahdollisuuksiin tutkimustuloksista ja kehittämissankkeista tiedottamisessa. Keskeinen kehittämiskohde on myös pysyvän korkeatasoisen tieteellisen julkaisusarjan luominen ja ylläpitäminen.

Liite 1

KÄSITYÖNOPETTAJAN KOULUTUKSEN VIRSTANPYLVÄITÄ

- 1881 Helsingin Käsityökoulu aloitti toimintansa
- 1886 Helsingin Käsityökoulun opettajataropisto perustettiin
- 1933 nimi muutettiin Helsingin Käsityöopistoksi
- 1949 nimi muutettiin Helsingin käsityöopettajaopistoksi
- 1959 oppilaitoksen rakennus valmistui Helsinginkatu 34:ään
- 1975 Helsingin yliopiston käsityöopettajan koulutuslinja perustettiin
- 1975 tekstiilikäsityön didaktiikan apulaisprofessori perustettiin
- 1979 kasvatustieteiden kandidaatin tutkintoon johtava koulutus aloitettiin
- 1982 oppiaineen (tekstiiliopin) professori perustettiin
- 1984 ensimmäiset kasvatustieteiden kandidaatit valmistuivat
- 1988 ensimmäinen oman alan lisensiaatintutkinto valmistui
- 1992 tieteenalan nimike muutettiin tekstiiliopista käsityötieteeksi
- 1994 ensimmäinen käsityötieteen väitöskirja valmistui
- 1998 Kotitalous- ja käsityötieteiden laitos aloitti toimintansa

KÄSITYÖNOPETTAJAN KOULUTUS KOULUTTAA

- käsityöopettajan koulutus: 30 uutta opiskelijaa vuosittain
- tutkijakoulutus: noin 20 opiskelijaa eri vaiheissa
- tutkinnontäydentäjät: noin 10 uutta opiskelijaa vuosittain
- sivuaineopiskelijat vuosittain:
  - 15 + 5 +5 perus-, aine- ja syventävien opintojen opiskelijaa
  - + 3 opiskelijaa Taideteollisen korkeakoulun taidekasvatuksen osastolta
  - + 3 opiskelijaa Turun yliopiston Rauman opettajankoulutuslaitoksesta
- koulutusprojektit
- yhteensä noin 250 perustutkinnon suorittajaa

Kannen kuva: Jouhista valmistettu nuottakinna. Helsingin yliopiston museo, Käsityönopeettajan koulutuksen kokoelmat.

Muiden kuvien käsiineet: yksityiset kokoelmat ja Helsingin yliopiston museo, Käsityönopeettajan koulutuksen kokoelmat.

Julkaisun tilaukset:

Helsingin yliopiston
Kotitalous- ja käsityötieteiden laitos
Käsityönopeettajan koulutus
PL 32 (Helsinginkatu 34)
00014 Helsingin yliopisto

Puhelin 09-191 7049

Telefax 09-1917042